

Otsikko Perustason mielenterveyspalvelujen vahvistaminen (ns. terapiatakuu)	Muistion laadinnasta vastjaktannut osasto/-t APO ja STAR
Asiasta on saatavilla lisämateriaalia, ja se on tallennettu "Muu tietoaaineisto" -kansioon ☒ Psykososiaalisten menetelmien selvitys ja liite selvitykseen, VN/5676/2023; Taustamuistio: Psykososiaalisten menetelmien käyttöönnoton laajentamisen kustannusvaikutusten arviointia	
Mikäli tavoitteena on saada aikaan hallitusohjelmakirjaus, kirjoita se tähän tiiviisti kahdella lauseella Jatketaan mielenterveysstrategian toimeenpanoa ottamalla käyttöön psykososiaalisia menetelmiä perusterveydenhuollossa ja lasten ja nuorten perustason palveluissa.	
Kuvaus ja perustelu Tarkoituksena on vahvistaa nopeasti ja varhain saatavaa mielenterveyden oireiden ja häiriöiden hoitoa ja ehkäistä ongelmien vaikeutumista, pitkittymistä ja komplisoitumista jatkamalla psykososiaalisten menetelmien ottamista käyttöön kaikille ikäryhmille. Vaikuttaviksi osoitetut psykososiaaliset menetelmät ovat keskeinen perusterveydenhuollossa tarvittava hoitomuoto. Psykososiaalisia menetelmiä on otettu käyttöön vuodesta 2020 lähtien perusterveydenhuollossa ja opiskeluhoilossa. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman seurannan mukaan syksyyn 2022 mennessä oli koulutettu noin 2000 nuorten psykososiaalisten menetelmien osaajaa ja menetelmäohjaajaa. Koulutus nuorten ahdistuneisuusoireilun hoitoon on käynnistynyt. Kouluttaminen on käynnistynyt myös muille ikäryhmille tarkoitettuihin menetelmiin. Aikuisten lyhytinterventioihin on koulutettu noin 400 menetelmäosaajaa ja noin 800 henkilöä ohjattuun omahoitoon. Arvio aikuisille tarvittavien interventioiden määrästä on noin 100 000-140 000 intervention vuosittainen tarve masennus- ja ahdistuneisuushäiriöihin. Nuorten interventioiden laskennallinen määrä on noin 7400 intervention tarve vuosittain masennukseen ja noin 12 900 intervention tarve ahdistuneisuuteen. Lisäksi tulevat nuorten muihin mielenterveyden oireisiin ja häiriöihin tarvittavat menetelmät. Lasten ahdistuneisuuden hoidon tarpeeksi on arvioitu 7300 interventiota vuodessa, kuten myös tunne- ja käytöshäiriöiden hoidon tarpeeksi. Lapsilla on myös muita, vähemmän yleisiä oireita ja häiriöitä, joiden hoitoa ei ole huomioitu tässä. Aikuisten (lasten vanhempien) hoito hyödyttää myös lapsia ja nuoria. Sosiaali- ja terveysministeriön kustannuspainelaskelman mukaan (VN/5676/2023) tilanteessa, jossa palvelujen tarjonta vastaa palvelutarpeeseen (toisin sanoen Terapiatakuu-kansalaisaloitteen ajallinen tavoite toteutuu), laskennalliset ja mittaluokaltaan realistiset arviot näiden interventioiden tarpeen vastaamisen vuositason operatiivisista kustannuksista ovat noin 170–250 miljoonaa euroa. Tämänkaltaisen panostus voisi jonkin verran korvata jo nykyisin Kelan tuella toteutettavaa psykoterapiaa ja muita mielenterveyden häiriöiden interventioita. Näin ollen mahdolliset lisäkustannukset tarpeeseen vastaamisesta eivät olisi täysimääräisesti uusia kustannuksia. Lisäksi voi olettaa, että osa palvelutarpeesta voitaisiin kattaa olemassa olevilla resursseilla tai sähköisillä palveluilla. Kansainvälisten kokemusten perusteella nykytilasta tavoitetaan pääsemiseen tarvitaan vähintään kahden hallituskauden ajalle jaksottuvaa toimenpiteiden jatkumoa, joka jatkaa aloitettua kehittämistyötä. Palvelujärjestelmä ja siinä toimivat työntekijät tarvitsevat aikaa uusien palvelujen omaksumiseen ja vakiinnuttamiseen osaksi toimintaa ja niiden toteuttamiseen vaikuttavalla tavalla. Sen sijaan tarvittavien digiratkaisujen rakentaminen, esimerkiksi omahoito-ohjelmat, koulutuslustoat ja ammattilaisten työkalut, on mahdollista toteuttaa nopeammin. Palvelujen parantaminen ei edellytä välittömiä lainsäädäntömuutoksia. Erillisestä psykoterapian ja muiden psykososiaalisten hoitojen hoitoon pääsyn enimmäisajasta säättäminen muusta hoitotakuulainsäädännöstä poikkeavalla tavalla voi osoittautua hankalaksi muun muassa erillishoitotakuun rajauksen määrittelyn vaikeuden vuoksi. Se voisi myös nostaa esiin toiveen säätää muunlaisillekin terveysongelmille ja hoitomuodoille yksityiskohtaisempia hoitomuotojen alkamisen enimmäisaikoja. Jos lainsäädäntömuutoksia kuitenkin halutaan tehdä, niiden aika on vasta, kun palvelujärjestelmä kykenee tarjoamaan palveluja riittävän suurella kapasiteetilla. Lisäksi on otettava huomioon henkilöstön riittävyys eri tehtäviin.	

Arvio taloudellisista- ja hyvinvointivaikutuksista sekä mahdollisista kustannushyödyistä (arvio vaikutuksia sillä tarkkuudella kuin tässä vaiheessa on mahdollista)

Jos laajennetaan vuosina 2023-2027 psykosiaalisten menetelmien käyttöönottoa kattamaan lasten ja nuorten yleisimmät häiriöt sekä osan (noin 30 prosenttia) aikuisten masennus- ja ahdistuneisuushäiriöiden hoidosta, toiminnan kustannuksiksi arvioidaan lasten osalta noin 10 miljoonaa euroa vuodessa, nuorten osalta noin 19 miljoonaa euroa vuodessa ja aikuisten osalta noin 65 miljoonaa euroa vuodessa vuosina 2023-2027. Toiminnan koordinaatio ja alueellisen osaamisen ylläpito edellyttää osaamiskeskustyyppistä rakennetta kullakin yhteistyöalueella lapsille ja nuorille sekä aikuisille. Lisäksi väestölle tarkoitettuja tietopaketteja verkossa, verkkoterapioita sekä ammattilaisten koulutuksia on hyödyllistä ylläpitää keskitetysti, ja niiden tulisi toteutua valtakunnallisten tiedonhallinnan ja digitalisaation linjausten mukaisesti. Keskitetyn toiminnan kustannuksiksi arvioidaan yhteensä noin 11 miljoonaa euroa vuodessa. Kokonaisuudessaan kustannukset olisivat hallituskaudella yhteensä noin 100 miljoonaa euroa vuodessa.

Jos käytetään rahoituksen määrän pohjana Terapiatakuu-kansalaisaloitteessa esitettyä vuosittaista kustannusta, kyseisellä 35 miljoonan euron rahoituksella olisi mahdollista rahoittaa edellä mainittu keskitettävä toiminta sekä lasten ja nuorten keskeisimpien mielenterveyden ongelmien hoito, mutta ei aikuisille suunnattuja psykosiaalisia menetelmiä.

Vaikka vuosikustannukset karkeasti arvioituna pidemmällä aikavälillä lopulta nousisivat esimerkiksi noin 200-250 miljoonaan euroon (karkeilla oletuksilla laskettuna), on summa pieni verrattuna nykyisin osin hoitamattomien mielenterveysongelmien aiheuttamiin yhteiskunnallisiin kustannuksiin. Mielenterveys on keskeinen hyvinvoinnin osatekijä, joka vaikuttaa yhteiskunnan vakauteen ja kustannuksiin eri sektoreilla.